

Wilders-coalitie heeft geen meerderheid in de Eerste Kamer, waardoor CDA in sleutelpositie komt

Door [Pieter de Jonge](#) - 22 mei 2024

Geplaatst in [Eerste Kamer](#) - [Formatie](#) - [Regeerakkoord](#)

Een half jaar na de Tweede Kamerverkiezingen van 2023 is er eindelijk een regeerakkoord. Een rechtse regering van PVV, VVD, NSC en BBB, samen goed voor 88 zetels. Met eventueel aanvullende steun van SGP, JA21 en Forum voor Democratie goed voor 95 Tweede Kamerzetels.

In de Eerste Kamer heeft de coalitie echter maar 30 zetels. Dat is 8 te weinig voor een meerderheid. De huidige Eerste Kamer trad afgelopen juni aan. NSC was nog niet opgericht, de wederopleving van de PVV kwam pas in november.

Afhankelijk van steeds grilliger Baudet

In beide Kamers hebben SGP, JA21 en Forum samen 7 zetels. De verhoudingen zijn iets anders. Zo heeft JA21 3 zetels in de Eerste en maar 1 zetel in de Tweede Kamer. Maar waar de drie kleine rechtse partijen in de Tweede Kamer rechts en centrumrechts aan een bijna tweederde meerderheid helpen, hebben deze zeven partijen in de Eerste Kamer slechts 37 zetels. Geen meerderheid.

De afgelopen maanden werd veel geschreven en gespeculeerd over de verhoudingen tussen de vier formerende partijen, vooral die tussen Wilders en Omtzigt. Daarbij ontstond de paradox dat de omstreden Wilders water bij de wijn deed, terwijl de om zijn dossierkennis en werklust gerespecteerde Omtzigt onberekenbaar bleek. Beide partijleiders liepen een keer weg van de onderhandelingstafel.

Nu is er een regeerakkoord tussen de vier partijen. Maar in de Eerste Kamer lijkt ook steun van

Wilders-coalitie heeft geen meerderheid in de Eerste Kamer, waardoor CDA in sleutelpositie komt

Forum voor Democratie nodig. Dan wordt de coalitie deels afhankelijk van de steeds grilliger Thierry Baudet.

Zelfs met steun van Forum in de Eerste Kamer, zijn 37 stemmen niet gegarandeerd. NSC en VVD zijn intern verdeeld. NSC zit niet in de Senaat, de VVD wel. De Tweede Kamerfractie van de VVD stemde tegen de Spreidingswet, de Eerste Kamerfractie voor. Een wet die volgens het huidige Regeerakkoord weer verdwijnt.

In zijn *Telegraaf*-column van 7 mei schreef Wouter de Winther over de interne verdeeldheid van de VVD. In de Tweede Kamer is de meerderheid van de VVD-fractie bereid samen te werken met de PVV, maar hoe zit het met de Eerste Kamer? Daar is Edith Schippers fractievoorzitter. Zij werd Kamerlid in 2003 en zag hoe Wilders [zich steeds meer afzette tegen de partijlijn en zich afscheidde](#). Zij maakte als minister mee hoe Wilders de stekker uit Rutte1 trok. Zij werd omschreven als Rutte-vertrouweling. Deelde zij zijn opvatting dat niet opnieuw met Wilders samengewerkt moest worden?

CDA in spilpositie

Als de zeven rechtse partijen wel eensgezind zijn, welke partij helpt hen in de Senaat aan een meerderheid? Het CDA zag zichzelf lang als de partij die kon bepalen of Nederland naar links of naar rechts ging. In theorie zitten zij nu weer in hun aloude spilpositie.

Huidig partijleider Henri Bontenbal ziet het CDA niet als centrumrechts, maar als centrumpartij. Daarnaast is het CDA sinds 2012 afkerig van samenwerking met Wilders. Omtzigt was dat ook, maar de NSC-kiezers zijn dat niet. Bij het CDA zijn partij en kiezers eensgezind in hun verwerping van de PVV.

Geen sympathie voor overlopers

Het CDA kan ook om andere redenen niet bereid zijn de regering tegemoet te komen. Pieter Omtzigt was achttien jaar CDA-Kamerlid tot hij in 2021 uit de partij stapte. Mona Keijzer was voor het CDA wethouder, Kamerlid en staatssecretaris, maar zegde zomer 2023 haar lidmaatschap op. In september bleek zij overgestapt naar BBB, die in haar een minister en zelfs een premier zag. De rechtervleugel van het CDA kan zich misschien op punten herkennen in de aankomende coalitie. Dan nog zal het steken dat CDA-politici overliepen naar BBB en NSC. En dat CDA-ideoloog Richard van Zwol deze regering mogelijk maakte.

Meer van hetzelfde?

De verkiezingsuitslag van afgelopen november kan uitgelegd worden als signaal van de kiezer dat het afgelopen moet zijn met de middenkabinetten die Nederland had van 2012 tot 2023. Maar de huidige Eerste Kamer was al aangetreden. Valt de regering voortijdig, dan worden nieuwe Tweede

Wilders-coalitie heeft geen meerderheid in de Eerste Kamer, waardoor CDA in sleutelpositie komt

Kamerverkiezingen uitgeschreven, maar de Eerste Kamer blijft hetzelfde tot 2027.

Wat betekent dat een situatie blijft voortbestaan die al is ontstaan sinds het aantreden van het allereerste kabinet-Rutte: een regering zonder meerderheid in beide Kamers. Oktober 2010 werd nog verwacht dat na de Provinciale Statenverkiezingen van 2011 de coalitie ook een meerderheid in de Eerste Kamer zou krijgen, maar dit gebeurde niet. Tijdens Rutte2 steunden VVD en PvdA in de Senaat op D66, vanaf Rutte3 steunden regeringspartijen VVD en D66 in de Eerste Kamer op PvdA en GroenLinks.

In zijn onlangs verschenen boek *Waardenloze Politiek* stelt politicoloog Tom van der Meer dat sinds het [Lenteakkoord](#) van 2012, toen vijf partijen na de val van Rutte1 samen extra bezuinigingen afspraken, dezelfde zes partijen samen geregeerd hebben. VVD zat altijd in de regering, GroenLinks nooit, de andere vier - CDA, PvdA, D66, ChristenUnie - afwisselend. De partijen die niet in de regering zaten zorgden in de Eerste Kamer alsnog voor een meerderheid. Feitelijk bestond er geen verschil tussen regering en oppositie.

Als de huidige regering haar voorstellen moet afzwakken om ze door de Eerste Kamer te krijgen, verandert er nog weinig aan het beleid sinds 2012.

De werkelijke beslismacht kan het komende jaar bij het vaak afgeschreven CDA komen te liggen. Handhaaft Bontenbal zijn middenkoers of helt de partij alsnog naar rechts? Houdt Bontenbal zijn poot stijf, dan delen CDA en PvdA een afkeer van de PVV en frustratie over overgelopen partijgenoten. Een mogelijke kiem voor toekomstige samenwerking.

Alles bij elkaar kan de Eerste Kamer belangrijker worden dan de Tweede.

Pieter de Jonge is historicus en publicist.

Wynia's Week is er het hele jaar door, minstens 104 keer per jaar. Met onafhankelijke, verrassende berichtgeving. En Wynia's Week is wel **gratis, maar niet goedkoop**. De lezers, kijkers en luisteraars maken Wynia's Week mogelijk. **Doet u mee?** Doneren kan [HIER](#). **Hartelijk dank!**